

Lästid 25 minuter

Älskare

Liam O'Flaherty

Det var oerhört hett. Gamle Michael Doyle hade varit till butiken för att få ett uns tobak. Nu fann han det svårt att ta sig hem. Han lutade sig tungt mot sin käpp och gick långsamt längs en skyddande hög vall, som sträckte sig längs vägen.

”Nu ångrar jag,” mumlade han, ”att jag inte skickade en av ungdomarna att hämta det.”

Ungefär en minut senare stannade han, sträckte på sig och lade till:

”Men de kunde ha behållit pengarna. *Aw!* Det är förfärligt hur jag behandlas i vad som brukade vara mitt eget hem. *Aw!* Det är bäst jag sätter mig och tar en rök. Gud Allsmäktig! Är det inte hett?”

Han var sjuttiosju år gammal. Han hade en gång varit en mycket reslig man, men nu var han hopkrympt, en klumpig hög, som om alla hans lemmar hade blivit brutna och lossrivna och sedan fogats samman slumpmässigt. Hans näsa var en knöl, hans underläpp hade dragits samman till en bulle, och hans rinnande ögon hade gjort fårör

längs han kinder. Hans kläder var lappade på ett förbluffande sätt. De passade inte och hade av allt att döma övertagits från hans son och hans barnbarn. En av hans söner var trettio år gammal.

Med stor svårighet hade han satt sig under skydd av vallen. När han sträckte ut sina ben och korsade fötterna nådde vallens skugga halvvägs ner på hans lår. Det var bra. Den övre delen av hans kropp var riktigt sval, och han suckade belåtet.

”*Aye!*” sa han. ”Det är en dödande terror hur styrkan lämnar en människa.”

Han fumlade i sin ficka efter sin pipa. Den hade blivit intrasslad i hans näsduk så att också den kom ut och med den allt det som fanns i hans ficka. Han släppte näsduken bredvid sig i gräset som växte nedanför vallen. Han fick sedan fram fällkniven från den andra fickan på sin väst. Han använde mer än två minuter på försök att öppna den och lyckades till slut med det genom att placera bladets egg mot ett skarpt hörn på en sten i vallen.

”*Hoick!*” sa han med välbehag. ”Jag är inte död än. Var inte det rätt fiffigt?”

Han började sedan rengöra huvudet på sin pipa. Han blåste genom skaftet. Det visslade. Det var öppet. Han lade ner pipan bredvid sig på gräset och letade i sina fickor efter det uns av tobak han just hade köpt. Det fanns ingenstans att hitta. Han tog av sig hatten och tittade i kullen

men utan framgång trots att han fumlade under bandet och fingrade överallt. Han knäppte upp sin väst och sedan skjortan. Han kände över bröstet. Tobaken fanns ingens. Han blev upprörd och började resa sig på fötterna och skrek argt:

”Den rövaren gav det inte till mig. Hon tog pengarna och behöll tobaken.” Då han reste sig lade han handen på näsduken han hade tappat. Det var en hård klump under den. Han skrek: ”Ha! Här är den. Vem kunde tänka sig det?”

Så han satte sig ner igen, men i mödan att göra det tappade han tobaken och satte sig på den. När han vecklade ut näsduken fanns det ingenting i den.

”Åh! Vad nu!” sa han. ”Det är någon djävulskap i det här.”

Han började klia sig i huvudet och började sedan igen titta efter tobaken, petade i gräset med sin käpp och kraf-sade med händerna.

En gammal kvinna vid namn Mary Kane, på väg i motsatt riktning, stannade för att se på honom. Hon var sjuttio år gammal men helt rask. Hennes ansikte var skrynkligt som ett gammalt äpple, men hon hade ännu all sin flinkhet i behåll. Hon hade kängor med mycket höga klackar. Det var uppenbart att hon en gång hade mycket vackra ben och hennes hållning visade en kvinna som en gång var vacker. Hon bar en sjal av cashmere, som hängde

ner på hennes rygg, nästan till marken, i en triangel, med spetsen vid hennes hälar. Trots hettan bar hon sjalen över sitt huvud, så att den nästan dolde hennes ansikte.

Hon stannade framför den gamle mannen och då hon sedan kände igen honom kastade hon undan sin sjal och gjorde en dramatisk gest med armarna.

””Bevare mig!” sade hon. ”Är det inte Michael Doyle. *Ah! Musha*, hur är det med dig, broder?”

Den gamle mannen såg långsamt upp, skuggade för ögonen och sade:

”*God and Mary to you*. Vilken by är du från?”

”*Arrah!* Känner du inte igen mig?” sade hon.

”*Pooh!*” sa den gamle mannen. ”Jag känner inte en människa i dessa dagar. De gör skoj av mig. Vilken by sa du?”

”Menar du att säga att du inte känner Mary Kane?”

”*Oho!*” sa den gamle mannen. ”Är det vem du är? Gott. Och hur är det med alla som hör till dig?”

”Nog är du en listig människa!” sade hon. ”Vet du inte fuller väl att jag bor ensam och att jag inte har någon som hör till mig. Gud hjälpe oss!”

”*Oho!*” sa den gamle mannen. ”På min ära: jag känner dig inte alls.”

”*Oh!*” sa den gamla kvinnan och slog ut med armarna. ”Är det inte listigt? Och vad letar du efter, får jag fråga?”

”*Eh?* Vad skulle jag leta efter?”

”Du petar omkring i gräset.”

”*Begob*, främlingar är nyfikna. Och vad skulle du se på mig för?”

”Du är en sur gammal djävul, Michael Doyle.”

”Varför skulle jag inte vara sur när jag just har förlorat min tobak?”

”*Haw!*” sa hon, slog armarna mot höfterna och skakade häftigt på sig. ”Jag förstod att du hade förlorat någonting och att du rotade omkring efter det, som ett nyfött barn. Gud hjälpe dig; du är på väg tillbaka till vaggan, du som var socknens stolthet.”

”*Begob*”, sade han, ”vem du än är så har du smort munläder. Men det är i alla fall konstigt. För en minut sedan hade jag det i handen. Och nu har djävulen svält det.”

”Låt mig söka”, sade hon.

”Sök var du vill;” sa han. ”Du kommer inte att finna en smula av det.”

Den gamla kvinnan såg sig noga omkring i gräset.

”Vad är det här?” sade hon och plockade upp en knapp. ”Har den ramlat av din väst?”

Han plirade på den.

”Det är en knapp,” sa han. ”Jag hittade den och jag behåller den för en ung grabb. De gillar knappar. Jag behåller knappar och ger dem till barnen. Sen går de ärenden åt mig. Det är billigare på det sättet än pennies.

”Det syns ingenstans”, sa hon. ”Jag slår vad om att du sitter på det. Flytta på dina gamla ben.”

Hon knuffade honom åt sidan och hittade tobaken, halvt begravd i gräset. Triumferande höll hon upp den framför hans ögon. Han grep den från henne utan ett ord till tack. Han fick fram sin kniv och började karva av en del av tobaken i sin handflata. Hon satte sig på hälarna bredvid honom. Han fäste inget avseende vid henne utan började fylla sin pipa. Hon betraktade honom noga med sina läppar dragna tillbaka från hennes tänder och hennes ögon smalnade liksom på människor som har för vana att blicka långt ut över havet. Sedan sa hon:

”Säg mig nu ärligt, Michael, känner du mig inte?”

Han tittade buttert på henne och sa:

”*Begob*, du är en envis kvinna när det gäller att gräla, det är du.”

”Jag inser att han inte känner mig,” sa hon enkelt. ”*Oh!!* Är inte livet grymt? Det är fem år sedan jag senast såg dig, Michael, och du kände mig då även om du gick förbi mig med en sur nick till hälsning, precis som du alltid gjorde efter mitt giftermål. Inte ens de olyckor jag genomgick kom dig att mjukna. Och nu har ditt minne fullständigt försvunnit. Som gräs på ett översvämmat fält är det begravt under årens tyngd. *Ah!* Det krossar mitt hjärta att se dig så, helt vissnad som en böjd buske. Och jag som kan minnas den dag då du hade gyllne lockar på ditt huvud

och dina ögon glittrade som havet i solsken. *Aye!* Döden borde komma tidigt till de olyckliga. De som gråter över en ung kropp är dåraktiga. För det är en förfärlig syn du är nu, en krympling som inte känner mig.”

Utan att reagera tände den gamle mannen en tändsticka och förde den till pipan och sög med ett starkt ljud varje gång hans insjunkna kinder förstorades. Röken bolmade. När pipan var helt tänd kastade han tändstickan, spottade och torkade munnen med skjortärmen. Alla hans rörelser var klumpiga. Ändå betraktade den gamla kvinnan honom med en sällsam längtan i sina skumma ögon.

”Det är konstigt så du pratar, kvinna,” sade han dystert. ”Vem är du egentligen? Jag tänker att du är från en underlig by.”

Den gamla kvinnan drog åter sjalen runt sitt huvud och fnyste. Hon torkade ögonen med ett hörn av förklädet. Den gamle mannen tog pipan ur munnen och såg på henne. Sedan spottade han, mumlade någonting och drog hatten längre ner över ögonen. Den gamla kvinnan började sakta gunga med kroppen.

”Det är inte som för dig,” sa hon, ”Mitt minne blir skarpare med åldern. Som en sjuk nerv hugger det mig när jag minst anar det och sedan går jag drömmande sorgset genom åren. Den första gången jag såg dig är lika tydlig för mig som murens svarta skugga på vägen där. Jag mjölkade korna när du kom förbi på en häst på aftonen.

Du hälsade mig och jag såg upp och då stannade du hästen och vi började tala och jag gav dig varm mjölk att dricka från spannen. *Musha!* Där och då tillhörde jag dig. Kommer du inte ihåg den aftonen?”

”*Oho*”, sa den gamle mannen. ”Vilken afton är det du talar om?”

”*Musha*, minns du inte hur vi brukade mötas på kullen ovanför min fars hus, hur jag brukade springa uppför den lilla vägen då det blivit mörkt och du brukade vänta på mig?”

”*Poo!*” sa den lille mannen. ”Djävulen må ta mig om jag kommer ihåg någonting sådant. Jag går knappt någon gång ut ur huset. Skulle jag vänta på dig!”

”Det är inte idag eller igår, som jag talar om,” sa hon, ”men det är femtiofyra år sedan. Jag minns det väl. Jag var sexton och du hade just fyllt tjugotre. Stackars man, det är allt drickande och alla slagsmål som fört dig till detta förkrympta stadium.”

”*Arrah!* Ta det lugnt”; sa han. ”Vad för drickande? Ett par pints ibland. Och något glas whiskey.”

”Gud förlåte dig,” sa hon. ”Du var i fängelse fyra gånger för att inte tala om den gången då du kom med dina släktingar och stal mig ut ur huset med starka händer och du gav Ned Kane en sådan omgång med en påk att han tillbringade tre månader i sjukhus och du fick sex månaders fängelse för det.”

”Vem? Jag?” sa han och tog pipan ur munnen och såg på henne intensivt. ”Jag i fängelse? Vad då för?”

”För att du nästan dödat Ned Kane med en påk den natten du tog mig.”

Den gamle mannens ansikte lyste plötsligt upp med en glimt av minne.

”*Aw!*”, sa han med starkt eftertryck. ”Ned Kane. Jag kommer ihåg den smutsiga skurken. *Hah! Musha*, djävulen må ta honom. Om jag slog honom förtjänade han det. En skitig skurk från topp till tå. *Begob* då, jag klådde upp honom och jag klådde upp honom ordentligt.”

Han famlade efter käppen, grep den och sa upphetsat:

”*By my soul!* Jag bryr mig inte om vem som lyssnar, men jag säger så här mycket: Det var en dag då jag med mina bara händer kunde slå vilken man som helst i den här socknen som nånsin sög sin mammas bröst.”

”Men minns du inte den natten då du kom till huset?”

”*Eh?*” sa den gamle mannen.

Han kliade sig i huvudet och tittade fortfarande spänt uppmärksam på henne med sina rödsprängda ögon. Men hans ansikte blev långsamt tomt och han sa:

”Nu drev du bort allting från mitt huvud med ditt prat. *Esh!* Jag blir matt i den här hettan. De brukar göra skoj av mig om det. Jag lägger ifrån mig hatten och Gud vet att jag inte kan hitta den en minut senare.”

”*Ah!* Gud hjälpe dig, stackars man,” sa hon bekymrat.

”Men det är säkert att det är jag som skulle behöva mera medlidande. Om jag hade haft dig i din ungdom skulle det inte ha varit så. Det skulle vara att sköta om barnen och trivas med att åren gick. Så är det. Varendra bit av det står klar för mig, levande som en blåsa på huden. Du kom då med din farbror och två karlar från din by för att be om mig och min far körde dig på porten. ”Är det till ett fyllo som inte har en skjorta på ryggen som jag ska lämna min dotter?” sa han. Vi hade fyra kor då och vi var rika och det var väl känt att jag hade trettio tunnland av land och kreaturen och två hundra *sovereigns* för min del. Det var så det var. Det var till Ned Kane han ville ge mig och det var Ned jag gifte mig med trots allt.”

”Där gick ett uns,” sa den gamle mannen tvärt. ”Min pipa har slocknat.”

”Låt det vara,” sa hon, ”och lyssna på mig. Även om du inte minns, eller låtsas att du inte gör det, vad det nu är, så ska jag nu berätta sanningen för dig, för det är mitt första tillfälle under alla dessa år. När de ville gifta bort mig med Kane kom jag och talade om det för dig och du sa att du skulle ta mig även om djävulen satt på min sängkant. Så var det alltså. Ned Kane kom med sitt folk och de var i huset för att göra upp äktenskapet då det plötsligt hördes klapper av hovar utomhus och du ropade. Det var mitt i natten. ’Kom ut, Ned Kane,’ sa du, ’eller du ska komma ut som ett lik.’ Din farbror, Peter Timoney, var

med dig och Simon Grealish och Hugh Rody och flera karlar dessutom. Sen störtade du in genom dörren och välte allt som fanns där. Varken förr eller senare har hörts ett sådant skrikande. Sen rusade du in i rummet där jag var med min mor och kvinnorna. Min mor märkte dig med en eldtång, men ingenting kunde stoppa dig den natten. Och jag var nog också glad att ge mig iväg. Sen tog du med mig bakom dig på hästen, men när prästen väcktes i gryningen vägrade han att viga oss. Sedan kom polisen och vi gömde oss i din farbrors hus och alla karlarna arresterades. Jag togs tillbaka. *Oh!* Det var den natten. Kan du verkligen säga mig, Michael Doyle, att du inte minns den?”

Den gamle mannen hejdade sig, då han var på väg att tända pipan med en brinnande tändsticka.

”Folk pratar jämt om jag har slagits,” sa han. ”De slänger det alltid i ansiktet på mig. Men jag vågar säga att jag inte var värre än andra.”

Han började muttra medan den gamla kvinnan fortsatte sin historia.

”Du hamnade i fängelse då,” sa hon, ”och när Kane kom ut från sjukhuset blev vi gifta. Vad kunde jag göra? Säkert är att jag inte hade någon del i det. Jag skulle ha följt med dig vartsomhelst. Jag brukade gråta ut mina ögon då, men det var ingenting att göra. Och, Gud förlåte dig, det var mig du beskyllde för det. Det har varit ett

långt och ensamt liv i elände jag har haft, med Kane supande och rumlande och förstörande allt som fanns, allt han kunde lägga händerna på, tills han dog av sjukdom. Inget barn välsignade mitt hjärta och knappt någon släkting finns kvar för mig nu. Och det är på det viset det är. Inte lämnade du något åt mig heller, ingenting annat än ett sorgligt, sorgligt minne av en kärlek som ströps i sin vagga.”

Hon snyftade och skakade med sjalen nerdragen över ögonen. Den gamle mannen rörde på sig oroligt, såg på henne då och då, mumlade för sig själv. Till sist sa han:

”Stackars kvinna, du har din sorg.”

”Ja,” sa hon. ”Det är en börda jag alltid bär med mig. Det här samtalet har gjort den tyngre. Jag önskar att jag hade gått förbi dig.”

Hon reste sig, skakade på sig och rättade till sin sjal. Hon torkade ögonen med sitt förkläde. Sedan kastade hon tillbaka sin sjal och såg på honom. Hennes ögon var röda och hennes läppar hopknipna.

”Kan du inte säga ett vänligt ord till mig,” sa hon, ”innan jag ger mig av på vägen.”

Han såg enfaldigt upp på henne.

”Gud bevara dig!” sa han.

”Och du, Michael,” svarade hon. ”Må du vila i frid!”

Hon vände och vandrade bort, hennes sjal i en triangel, hennes höga klackar smällde skarpt mot vägen.

Han såg efter henne och drog sakta med handen på sin pipa.

Hans förtorkade anlete tycktes ha förlorat alla spår av mänskligt medvetande. Det var ap-lik. I hans ögon, rynkiga som en gorillas, fanns inget ljus.

”*Pooh!*”sa han efter en stund. ”Vad var det den stackars kvinnan sa?”

Han satt med munnen vidöppen ytterligare några minuter, som om han försökte minnas någonting. Men hans sinne var fullständigt tomt. Sedan kämpade han sig upp på fötterna och traskade hemåt på gräset vid vallen i skuggan.

Det engelska originalets titel *Lovers*.

Svensk översättning © Läs en bok.